

การปรับตัวด้านศาสนาและชาติพันธุ์ของนักศึกษาชาวมลายูมุสลิม
ที่ศึกษา ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
Religious and Ethnic Adaptations of Malay-Muslim
Students at Prince of Songkhla University,
Surat Thani Campus

ศิริพร เพ็งจันทร์^{1*}
Siriporn Pengjan^{1*}

¹ อ.ดร., สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สุราษฎร์ธานี 84100

¹ Lecturer, Ph.D., Department of Public Administration. Faculty Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkhla University, Surat Thani, 84100

* Corresponding author: E-mail address : pookubsp11@gmail.com

(Received: May 13, 2020; Revised: July 28, 2020; Accepted: August 21, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการปรับตัวด้านศาสนาและชาติพันธุ์ของนักศึกษาชาวมลายูมุสลิมที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี โดยเสนออัตลักษณ์เรื่องศาสนาและชาติพันธุ์ของชาวมลายูมุสลิมที่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา แต่สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขาดความพร้อมตระหนักรู้และเข้าใจในความแตกต่างของนักศึกษาชาวมลายูมุสลิม โดยศึกษากับเยาวชนอายุระหว่าง 18 ถึง 24 ปี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีสนทนากลุ่ม จำนวน 16 คน ผู้วิจัยยังใช้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมทุกครั้งระหว่างสนทนากลุ่ม ทั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความไว้วางใจและศึกษาระดับการปรับตัวต่อประเด็นปัญหาความเข้าใจที่ไม่ตรงกันที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและชาติพันธุ์ คือ 1) พิธีไหว้ครู 2) กิจกรรมรับน้อง 3) การคลุมฮิญาบ และ 4) อาหารฮาลาล โดยใช้ทฤษฎี “A Cultural-Ethnic Identity Typological Model ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการปรับตัว 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 มีการยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูงและรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาเพียงเล็กน้อย ช่วงที่ 2 เมื่อผ่านเดือนแรกกลุ่มเป้าหมายมีการปรับตัวเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้และมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามา และช่วงที่ 3 กลุ่มเป้าหมายรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่แล้ว ซึ่งเป็นความท้าทายต่อชาวมลายูมุสลิมและสังคมไทยที่จะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: ศาสนา กระบวนการปรับตัว ชาติพันธุ์

Abstract

The study was to examine religious and ethnic adaptations of Malay-Muslim students from Thailand's deep south who furthered their studies at Prince of Songkhla University, Surat Thani Campus, presenting data on the religious and ethnic identity of the students who possessed the educational opportunity but the educational institution itself might not be understanding and aware of such identity. The study was conducted with 16 young people aged 18 to 24, using qualitative research with a focus group discussion being applied. A participatory observation was also employed every time in the group discussion. The objectives of the study were to build trust and to study the level of such adaptation towards the challenges in terms of different religions and ethnics which included 1) a spiritual ceremony of paying homage to teachers, 2) freshmen welcoming, and 3) Hijab wearing, and 4) Halal food. Here, the theory of a Cultural--Ethnic Identity Typological Model was applied. The results of this study showed 3 stages of their adaptation. In Stage 1, they considerably attached themselves to their ethnic identity and rarely embraced a new culture. In Stage 2, they started adapting themselves to maintain their identity while also embracing the new culture. In Stage 3, they felt they were part of the new culture. This was challenging for Thai Muslim students and Thai society which would become a multicultural society where people could peacefully live together.

Keywords: Religion, Adaptation Process, Ethnic

บทนำ

ในวันสัมผัสภาษณ์เพื่อเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี นักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนมากจากทั่วทุกภาคของประเทศไทยเดินทางมาเพื่อเข้ารับการสัมผัสภาษณ์ หนึ่งในจำนวนนักศึกษาที่เข้ามาสัมผัสภาษณ์ ปรากฏภาพของหญิงสาวชาวมลายูมุสลิมจากจังหวัดปัตตานีกำลังนั่งรอการสัมผัสภาษณ์ เมื่อสังเกตการแต่งกายมีลักษณะที่โดดเด่น คือ ใส่เสื้อแขนยาวปกปิดถึงฝ่ามือ นุ่งกระโปรงยาวสีชมพู คลุมถึงตาตุ่ม ปกปิดผมด้วยการสวมใส่ฮิญาบ ระหว่างรอได้สนทนากับพ่อที่มาให้กำลังใจในการสัมผัสภาษณ์ด้วยภาษาที่ไม่เคยชิน อีกทั้งทักทายเพื่อนที่เป็นชาวมลายูมุสลิมด้วยกัน ด้วยการสลามแทนการไหว้ และเมื่อเสร็จสิ้นการสัมผัสภาษณ์ นักศึกษาคนดังกล่าวได้มุ่งหน้าสู่ร้านอาหารมุสลิมทันที

ลักษณะภายนอกและท่าทีของหญิงสาวคนดังกล่าวสามารถสื่อสารได้ทันทีว่า ไม่ใช่เด็กเรียนที่เพิ่งจบจากโรงเรียนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้น จากวันที่นักศึกษามลายูมุสลิมเดินเข้าห้องสัมผัสภาษณ์ จนเปลี่ยนสภาพเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีในชั้นปีที่ 1 สิ่งที่ควบคู่กับการเข้ารับการศึกษาคือในมหาวิทยาลัยที่มีความแตกต่างจากตัวตนของนักศึกษาคนดังกล่าว คือ กระบวนการปรับตัวเพื่อสร้างการเรียนรู้ เข้าใจและยอมรับ กับการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างย่อมเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญและเป็นสิ่งท้าทายต่อ “อัตลักษณ์” โดยเฉพาะ อัตลักษณ์ทางด้านศาสนา ชาติพันธุ์ และความเป็นมุสลิมที่นักศึกษามลายูมุสลิมยึดถือปฏิบัติ

นักศึกษาคนดังกล่าวมีพื้นเพมาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ลักษณะการแต่งกายภายนอกที่ถูกสะท้อนถึงความแตกต่าง ภาษาพูดที่ไม่คุ้นชินของคนทั่วไป ลักษณะการใช้ชีวิตโดยใช้หลักปฏิบัติทางศาสนาเป็นแนวทาง จนนำไปสู่การตั้งคำถามจากเด็กสาวคนดังกล่าวต่อผู้วิจัยที่เป็นอาจารย์ผู้สัมผัสภาษณ์ว่า “หนูเป็นแบบนี้คนในมหาวิทยาลัยจะว่าหนูแปลกไหมและพวกเขาจะรังเกียจหนูไหม” ได้สะท้อนความรู้สึกบางอย่างของผู้ที่ตั้งคำถาม อันเป็นประเด็นที่ชวนคิดต่อว่าแล้วอะไรเป็นที่มาของคำถามนี้ มีความน้อยเนื้อต่ำใจอะไร หรือมีปัญหาอะไรกับคนที่ได้ชื่อว่ามุสลิมกับไม่ใช่มุสลิม หรือมีข้อขัดแย้งอะไรกับผู้ที่นับพุทธศาสนิกชนอันเป็นคนส่วนใหญ่ในสถานศึกษากับผู้ที่เป็นมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามที่ประจักษ์ตรงคนส่วนน้อยในสถาบันการศึกษาแห่งนี้ นอกจากนี้คนกลุ่มนี้ ยังเป็นคนกลุ่มสำคัญที่มักได้รับการกล่าวถึงในเรื่องความขัดแย้งและความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้ง ปัญหาต่าง ๆ ของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มักได้รับการหยิบยกมากล่าวถึงอยู่เสมอ ๆ แต่มีการศึกษาจำนวนน้อยมากที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนจากสามจังหวัดชายแดนใต้ในลักษณะที่แตกต่างออกไป จากการเข้าไปสืบค้นในฐานข้อมูลจังหวัดชายแดนใต้ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่า ไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่มุ่งศึกษาการปรับตัวของการย้ายถิ่นจากปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาประเด็นดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าเยาวชนสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพราะเมื่อเคลื่อนย้ายออกนอกพื้นที่พวกเขาอาจมีมุมมองในเรื่องปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในสามจังหวัดบ้านเกิดที่แตกต่างไปจากมุมมองของคนที่อาศัยและทำมาหากินอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ รวมไปถึง ศาสนาอิสลามมีความเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติหรือเรียกว่าพิธีกรรมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น มุสลิมที่ดีหมายถึง บุคคลอันพึงปฏิบัติตามวิถีแห่งมุสลิม แต่การผู้ที่เป็นมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติ เมื่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของสถานที่อยู่เปลี่ยนไป การเคลื่อนย้ายเพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี รวมทั้ง การพยายามจบการศึกษาได้นั้น จึงถือเป็นเรื่อง

ทำท้ายที่จะช่วยให้นักศึกษามลายูมุสลิมสามารถดำเนินชีวิตเพื่อเข้ากับสังคมวัฒนธรรมของสภาพแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างได้

บทความนี้จึงเป็นการสร้างความเข้าใจและเรียนรู้อัตลักษณ์ของนักศึกษามลายูมุสลิมโดยใช้กรอบคิดเกี่ยวกับการปรับตัวใน 4 ประเด็นที่มีความเข้าใจที่ต่างกัน คือ 1) พิธีไหว้ครู 2) กิจกรรมรับน้อง 3) การคลุมฮิญาบ และ 4) อาหารฮาลาล ของเยาวชนที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เคลื่อนย้ายไปอยู่พื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง โดยการวิเคราะห์ร่วมกับแบบจำลองที่เรียกว่า “A Cultural-Ethnic Identity Typological Model” [1] เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามลายูมุสลิม เมื่อมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้มีการปรับตัวอย่างไร รวมทั้ง ร่วมกันค้นหาปัญหาเพื่อเสนอแนวทางหรือข้อเสนอแนะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น การเป็นตัวแทนชาติพันธุ์มลายูของนักศึกษามุสลิมเมื่อมาเรียนไกลบ้านจึงเป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามลายูมุสลิมในประเด็นที่มีความเข้าใจที่ต่างกัน คือ 1) พิธีไหว้ครู 2) กิจกรรมรับน้อง 3) การคลุมฮิญาบ และ 4) อาหารฮาลาล ของเยาวชนที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เคลื่อนย้ายมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการปรับตัวที่มีความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ โดยใช้แบบจำลอง “A Cultural-Ethnic Identity Typological Mode”

Berry และคณะ (1987) ได้เสนอแนวคิดการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่เรียกว่า “A Cultural-Ethnic Identity Typological Model” [1] ดังนี้

Cultural Identity		
Ethnic Identity	Weak	Strong
	Assimilation Identity	
	Marginal Identity	
Strong	Bicultural Identity	
	Ethnic-Oriented Identity	

ภาพที่ 1 แบบจำลอง A Cultural-Ethnic Identity Typological Model

- จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า สามารถแบ่งลักษณะการปรับตัวสู่วัฒนธรรมใหม่ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ
1. Ethnic-Oriented Identity หมายถึง การยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูง และรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือหลักมาน้อย หรือถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก ซึ่ง Ethnic-Oriented Identity นิยมใช้ในการศึกษาการปรับตัวของคนกลุ่มน้อยในวัฒนธรรมหลัก
 2. Bicultural Identity หมายถึง การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และในขณะเดียวกันก็มีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักด้วย

3. Assimilation Identity หมายถึง การไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง และมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักมากกว่า ทำให้วัฒนธรรมของตนเองถูกกลืนหายไป

4. Marginal Identity หมายถึง การไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกของทั้งกลุ่มชาติพันธุ์เดิมของตนเอง และในระบวัฒนธรรมใหม่ หรือวัฒนธรรมหลัก ซึ่งเรียกคนที่มีลักษณะการปรับตัวแบบนี้ว่า คนชายขอบ (Marginal Man)

จะเห็นได้ว่า แก่นหลักของการปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลง ทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคล และพฤติกรรมทางสังคม เรามักจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นการปรับตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ หรือเปลี่ยนบางส่วนของสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการ แต่สำหรับผู้เข้ามาอยู่ใหม่นั้น การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมจะเป็นไปได้มากกว่า การปรับสิ่งแวดล้อมของเจ้าบ้านให้เข้ากับผู้อมาอยู่ใหม่ คนส่วนมากจะเปรียบเทียบวัฒนธรรมของตัวเองกับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน เพราะสังคมและวัฒนธรรมเจ้าบ้านนั้นมีอำนาจควบคุมหรือมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และบทบาทหน้าที่ของเขา ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบวัฒนธรรมในสังคมใหม่

ระเบียบวิธีการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มเป้าหมายมีอายุระหว่าง 18-24 ปี การวิจัยเป็นการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ประธานชมรมมุสลิมและรองประธานชมรมมุสลิม จำนวน 2 คน 2) สมาชิกของชมรมมุสลิมจำนวน 4 คน และ 3) นักศึกษามุสลิมที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 จากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน โดยจัดจำนวน 4 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการทำ Focus Group กับสมาชิกชมรมมุสลิม จำนวน 6 คน ครั้งที่ 2 เป็นการทำ Focus Group กับนักศึกษามุสลิมชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 10 คน และครั้งที่ 3 เป็นการทำ Focus Group ร่วมกันทั้งสองกลุ่ม เพื่อศึกษาการปรับตัวต่อประเด็นปัญหาความไม่เข้าใจที่ไม่ตรงกันของการอยู่ร่วมกัน คือ 1) พิธีไหว้ครู 2) กิจกรรมรับน้อง 3) การคลุมฮิญาบ และ 4) อาหารฮาลาล ซึ่งประเด็นที่กล่าวถึงบางครั้งได้สร้างความอึดอัดแก่นักศึกษานับถือศาสนาอิสลาม และประเด็นที่กล่าวถึงอาจดูธรรมดาสามัญ และน่าจะเป็นเรื่องปกติในมุมมองของนักศึกษานับถือศาสนาพุทธ แต่เป็นสิ่งที่อาจทำให้นักศึกษานับถือศาสนาอิสลามอาจจะถึงขั้นต้องเลือกระหว่างความเป็นนักศึกษากับการรักษาวินัยมุสลิมซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องใหญ่ รวมถึงการขยายความผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์ “พลวัต (Dynamic)” ของกระบวนการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างร่วมกับ A Cultural-Ethnic Identity Typological Model [1] เพื่อดูพลวัตของการปรับตัวของการอยู่ร่วมกันของนักศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Description) โดยสรุปประเด็นสำคัญต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการบรรยายความ

ผลการวิจัย

ประเด็นปัญหาความเข้าใจที่ไม่ตรงกันของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งค้นพบระหว่างเก็บข้อมูลงานวิจัยร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้วิจัยทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้ที่ศึกษาเพื่อสร้างความไว้วางใจในการให้ข้อมูลเนื่องจากประเด็นเรื่องนี้นักเรียนค่อนข้างละเอียดอ่อนในการให้ข้อมูลทำให้ผู้วิจัยได้รับการยอมรับ

กับกลุ่มที่ศึกษาทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเห็นภาพรวมของเหตุการณ์ต่าง ๆ มากที่สุด ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ดังนี้

1. พิธีไหว้ครู

จากการเก็บข้อมูลพบว่า เมื่อถึงเดือนสิงหาคมของทุกปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ได้จัดพิธีไหว้ครูของนักศึกษาใหม่เพื่อน้อมระลึกถึงพระคุณของคุณครู ก่อนเริ่มต้นของกิจกรรม นักศึกษามุสลิมก็จะเริ่มแยกตัวออกไปทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น เก็บขยะ ทำความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น ระหว่างเดินแยกตัวออกจากพื้นที่กิจกรรมได้มีสายตาที่เพ่งมองมายังกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ด้วยความสงสัยจากนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

“ทำไมนักศึกษามุสลิมจึงไม่สามารถเข้าร่วมพิธีไหว้ครูได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นประเพณีที่ผู้เป็นศิษย์ที่ดีควรพึงกระทำเพื่อแสดงความกตัญญูต่เวทิตาต่อครูบาอาจารย์ ผู้ซึ่งมอบความรู้แก่ศิษย์ นักศึกษามุสลิมก็เป็นศิษย์ของอาจารย์เช่นกัน ถ้าเข้าร่วมน่าจะเป็นสิ่งที่ดี” และ

“กิจกรรมนี้ควรจะเป็นสิ่งที่นักศึกษาทุกคนพึงควรเข้าร่วม แต่พอถึงช่วงไหว้ครูนักศึกษามุสลิมกลับไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่างหากที่มีเฉพาะนักศึกษาและอาจารย์มุสลิมเท่านั้น ซึ่งเป็นการแบ่งแยกหรือการไม่เป็นพวกเดียวกันหรือไม่อย่างไร” เป็นต้น [2] (Focus Group: สะท้อนสิ่งที่ได้ยินระหว่างเดินออกจากกิจกรรมไหว้ครู)

การสังเกตการณ์ระหว่างการสนทนากลุ่มของผู้วิจัยพบว่า ปฏิกริยาของนักศึกษาไทยพุทธมีท่าทีที่เป็นทัศนคติเชิงลบในความไม่เข้าใจในสาเหตุของการที่เพื่อนนักศึกษามุสลิมเหตุใดจึงแยกตัวออกจากกิจกรรมหรือเหตุใดจึงไม่เข้าร่วม เป็นต้น

ข้อสงสัยดังกล่าว นักวิชาการจำนวนมากได้อธิบายไว้ ดังนี้ สิ่งใดก็ตามในเรื่องของศาสนาซึ่งไม่มีที่มาพระเจ้าในศาสนาอิสลามถือว่าไม่อนุญาตให้กระทำการอย่างเด็ดขาด ยิ่งกรณีที่น่าเอาพิธีกรรมของศาสนาอื่นมาเจือปน หรือกระทำพิธีกรรมของศาสนาอื่นยิ่งต้องห้ามอย่างไม่ต้องสงสัย ฉะนั้น คำถามที่ถามว่า “พิธีกรรมไหว้ครู” ในอิสลามเป็นอย่างไร ซึ่งมีคำอธิบาย “คนนบีมุฮัมมัดถือว่าเป็นครูของมนุษยชาติ แต่ทั้งนี้คนไม่เคยที่จะให้ใครประกอบพิธีไหว้ครู หรือรำลึกถึงครู หรือสั่งใช้ให้ปฏิบัติต่อครูในวันที่ถูกกำหนดไว้ ทั้งหลักฐานจากคำพูดของคนนบีก็ไม่พบว่า อนุญาตให้ส่งเสริมการประกอบพิธีไหว้ครู แม้กระทั่ง เหล่าสหายของคนนบีมุฮัมมัดก็ไม่ได้กระทำการดังกล่าว คำชี้แจงดังกล่าวนี้ มีความหมายว่า ครูคือผู้ชี้แนะให้ผู้คนเคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอฮ์เพียงองค์เดียวเท่านั้น ผู้เป็นครูจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ผู้คนเข้าใจศาสนาของพระองค์ ครูจึงเสมือนตัวแทนของพระเจ้าเป็นผู้ชี้แนะทางที่ถูกต้องเป็นแบบอย่างอันดีงามให้แก่คนทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนั้นครูในทัศนะอิสลามจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดพิธีไหว้ครู เพราะการกราบไหว้จะกระทำได้เฉพาะกับพระองค์อัลลอฮ์องค์เดียวจะจัดให้แก่ครูไม่ได้ อีกทั้งไม่มีคำสั่งใดจากองค์อัลลอฮ์ และแบบอย่างของคนนบีมุฮัมมัด จึงเป็นมติเอกฉันท์ว่าการจัดพิธีไหว้ครูจึงไม่มีแบบอย่างให้กระทำในศาสนาอิสลาม [3]

การวิเคราะห์ร่วมกับคำอธิบายจะเห็นได้ว่า “พิธีไหว้ครูสำหรับนักศึกษามุสลิมเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น” ส่งผลต่อการปรับตัวที่แสดงถึงการรักษา “อัตลักษณ์ตัวตนของนักศึกษามุสลิมคงไว้” สำหรับประเด็นนี้ได้เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ ดังบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“หรือในช่วงการทำพานไหว้ครูเป็นช่วงที่นักศึกษามุสลิมเหนื่อยมากในการอธิบายถึงสาเหตุของการไม่สามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมไหว้ครู หรือสาเหตุของการไม่สามารถสมทบเงินทำพานไหว้ครู ซึ่งพวกนักศึกษา

มุสลิมต้องคอยอธิบายทุกครั้ง มีเพื่อนทั้งเข้าใจและไม่เข้าใจปะปนกันไป แต่สุดท้ายเพื่อนส่วนใหญ่ก็เข้าใจ แต่ในบางครั้งนักศึกษามุสลิมก็ไปแหวะไปหาเพื่อนที่กำลังทำพานไหว้ครู ไปให้กำลังใจและจะซื้อข้าว ซื้อน้ำ ซื้อขนมไปให้เพื่อน ๆ ระหว่างทำกิจกรรมด้วย เพราะเพื่อนทุกคนเหนื่อยในการทำกิจกรรม ซึ่งการบริการเรื่อง ข้าวเรื่องน้ำระหว่างการทำกิจกรรมน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดและเป็นปรับความเข้าใจกันด้วย” [2]

การให้ข้อมูลของนักศึกษามุสลิม จะเห็นได้ว่าเป็นการพยายามหาทางออกของปัญหา จากสาเหตุที่นักศึกษามุสลิมไม่สามารถสมทบเงินในการทำพานไหว้ครูเพื่อนำไปสู่การเคารพสักการะ แต่เปลี่ยนเป็นการซื้อขนมหรืออาหารต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถทดแทนหรือการหาทางออกของปัญหาที่ถูกต้องที่สุดได้ ระหว่างการเก็บข้อมูลมีข้อค้นพบว่า นักศึกษามุสลิมกลุ่มดังกล่าวมีปัญหาการรวมกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษาไทยพุทธ นำไปสู่การแบ่งกลุ่มชัดเจน คือ นักศึกษามุสลิมจะรวมกลุ่มเฉพาะนักศึกษามุสลิม

2. กิจกรรมรับน้อง

ประเพณีรับน้องใหม่เป็นประเพณีที่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน วิธีการต้อนรับน้องใหม่ของนิสิตนักศึกษามีหลายวิธี นักศึกษาในมหาวิทยาลัยหลายแห่งต้อนรับน้องใหม่หรือเพื่อนใหม่โดยการช่วยเหลือและจัดการต้อนรับอย่างอบอุ่นเพื่อน้องใหม่เกิดความประทับใจ ซึ่งประโยชน์ในการปรับตัวของนิสิตหรือนักศึกษาใหม่อย่างมาก เช่น การสร้างความสามัคคี ความเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งการจัดงานต้อนรับน้องใหม่มุ่งหวังต้องการสร้างความอบอุ่น เพื่อทำให้น้องเชื่อฟังรุ่นพี่ การเชื่อฟังและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเป็นสิ่งที่รุ่นน้องต้องปฏิบัติตาม ใครฝ่าฝืนถือว่าไม่เชื่อฟังรุ่นพี่ ไม่เคารพรุ่นพี่ ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ได้จัดกิจกรรมรับน้องที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรัก ความกลมเกลียวระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องเช่นเดียวกันภายใต้กิจกรรมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีหลากหลายกิจกรรมอยู่ในชุดกิจกรรมพหุวัฒนธรรมดังกล่าว เช่น ร้องเพลงเชียร์ บummมหาวิทยาลัย สันทนาการ เป็นต้น

ในมุมมองของศาสนาอิสลาม ประเพณีรับน้องใหม่มาจากวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามมีเรื่องของ การการละเลยต่อความถูกต้องตามแนวทางของอิสลามเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การปะปนกันระหว่างชายหญิง การรับน้องใหม่จะไม่มีการแยกระหว่างชายหญิง แต่ในกิจกรรมของมหาวิทยาลัยพวกเขาจะทำกิจกรรมร่วมกัน และปะปนกันอย่างสนิทชิดเชื้อ ซึ่งประเด็นนี้อิสลามให้ความสำคัญมาก เพราะการปะปน และการสัมผัสกันระหว่างเพศตรงข้าม เป็นความผิดทางศาสนาถึงขั้นสื่อคำที่อาจเกิดการผิดประเวณีซึ่งเป็นการคาดการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วถือเป็นเรื่องที่ร้ายแรงเป็นอย่างยิ่ง [4]

คำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นของการทำกิจกรรมนักศึกษองนักศึกษามลายูมุสลิมพบว่า กิจกรรมร้องเพลงเชียร์ หรือเพลงมหาวิทยาลัย ในช่วงของบทเพลงที่กล่าวถึงการเคารพ สักการะ หรือแสดงความศรัทธา นักศึกษามลายูมุสลิมจะหยุดร้องหรือหยุดเปล่งเสียงในช่วงท่อนหรือข้อความดังกล่าว และเมื่อเริ่มท่อนใหม่ก็จะเริ่มร้องได้ปกติ หรือกิจกรรม “bummมหาวิทยาลัย” นักศึกษามลายูมุสลิม จะหลีกเลี่ยงการสวมกอดระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย แต่ใช้วิธีแยกทำกิจกรรมตามเพศของนักศึกษา และกิจกรรมสันทนาการก็เช่นเดียวกัน นักศึกษามลายูมุสลิมแยกทำกิจกรรมการระหว่างชายหญิงอย่างชัดเจน เป็นต้น ซึ่งข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ กลไกของชมรมมุสลิมเป็นองค์กรที่คอยอำนวยความสะดวกและประสานการทำกิจกรรมรับน้องครั้งนี้

การปรับตัวของนักศึกษามลายูมุสลิม เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวส่วนหนึ่งคือสะท้อนความเป็นคนกลุ่มเดียวกัน คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัย ถือได้ว่าเป็นการยอมรับการมีตัวตนของตนเองในฐานะนักศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงการปรับตัวด้วยเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสมัครใจ แต่ในขณะเดียวกันถูกสะท้อน

ออกมาในรูปแบบการให้ชมรมมุสลิมของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นความร่วมมือขององค์การกิจการนักศึกษา คอยระแวงระวังและควบคุมให้เป็นไปตามครรลองของศาสนา

กิจกรรมรณรงค์จึงนับเป็นการปรับตัวที่สำคัญมากของนักศึกษามุสลิม ทั้งการแสดงความเป็นตัวตน “ฉันคือใคร” และ “ความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต สุราษฎร์ธานี และนักศึกษามลายูมุสลิม” ไปพร้อม ๆ กันนั่นเอง

3. อธิญาบ

การคลุมผ้าสำหรับนักศึกษาหญิงมุสลิมอาจเป็นสิ่งที่ดูแปลกตาสำหรับนักศึกษาที่มาจากต่างถิ่น กระนั้นก็ไม่ได้สร้างปัญหาเกี่ยวกับการแต่งกายแม้จะแตกต่างออกไปจากแฟชั่นทั่วไปของนักศึกษาหญิงที่ไม่ใช่มุสลิม แต่เรื่องราวของอธิญาบกับบริบทการสร้างชีวิตก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ยังไม่เคยเกิดขึ้นในสถาบันแห่งนี้ แต่นักศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลถึงเพื่อนของนักศึกษาในกรณีของ “การไม่อนุญาตให้คลุมอธิญาบ” เรื่องราวเกิดกับนักศึกษาหญิงมุสลิมกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งสาขาที่นักศึกษาหญิงมุสลิมที่กล่าวถึง คือ สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีบางรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกล หลักปฏิบัติที่เป็นข้อบังคับเพื่อความปลอดภัยทำให้ต้องใส่เสื้อแขนสั้นและไม่อนุญาตให้คลุมผ้าอธิญาบได้ การห้ามคลุมผ้าขัดกับวิถีปฏิบัติของมุสลิม ดังนั้น จึงมีการหาทางออกที่สามารถทำให้นักศึกษากลุ่มนี้เข้าเรียนวิชาดังกล่าว โดยไม่ขัดกับหลักการปฏิบัติมุสลิม แต่ในท้ายที่สุดผู้สอนก็ยินยอมโดยยื่นคำขาด ให้ต้องเลือกระหว่างคลุมผ้าอธิญาบกับไม่ได้เข้าเรียน [5]

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อการใส่ “อธิญาบ” มีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง เช่น เหตุการณ์ให้นักศึกษามุสลิมมะห์ถอดอธิญาบเพื่อขึ้นสแตนเชียร์ในกีฬาสีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นขณะมีการซ้อมการขึ้นสแตนเชียร์ของกีฬาระหว่างคณะ (กีฬาระหว่างคณะ) ของมหาวิทยาลัย [5] ผู้ฝึกซ้อมเป็นรุ่นพี่ของวิทยาลัยได้มีการร้องขอให้นักศึกษาหญิงมุสลิมถอดผ้าคลุม “อธิญาบ” เพื่อขึ้นสแตนเชียร์ ทั้งนี้ประเด็นปัญหาเรื่องการคลุม “อธิญาบ” ของนักศึกษามลายูมุสลิมในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีไม่มีปัญหาแต่อย่างใด เพราะระเบียบข้อบังคับการแต่งกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้อนุญาตและมีระเบียบการแต่งกายของนักศึกษามุสลิมที่ชัดเจน ครอบคลุมในทุกการเรียนการสอน แต่ตัวอย่างข้างต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจของปัญหาความเข้าใจต่อ “การคลุมอธิญาบ” ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ กลไกและบทบาทของชมรมมุสลิมสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยและชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นตัวกลางอำนวยความสะดวกและประสานความเข้าใจภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจต่อ “การคลุมอธิญาบ” ที่ถูกต้องในมหาวิทยาลัย

เรามักได้ยินการเรียกอธิญาบเป็นภาษาไทยง่าย ๆ ว่า ‘ผ้าคลุมหัว’ หรือ ‘ผ้าคลุมผม’ ซึ่งไม่อาจสื่อถึงความหมายทั้งหมดของคำว่าอธิญาบได้ แต่การคลุมอธิญาบกำลังหมายถึง “การปกปิด” ซึ่งไม่ได้หมายถึงเครื่องแต่งกายที่ทำหน้าที่ปิดคลุมเฉพาะภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกริยามารยาท การวางตัว ความละอาย และการสำรวมจิตใจที่อยู่ภายในด้วย “อธิญาบ” เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้หญิงสาวมุสลิมระมัดระวังและสำรวมปฏิบัติทุกสิ่งให้อยู่ในหลักการมากขึ้น เพราะความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ และด้วยตระหนักว่า คือ ตัวแทนของอัลลอฮ์บนโลกนี้ ทุกภาพลักษณ์ที่สะท้อนพฤติกรรม คือ ภาพรวมของอิสลาม ดังนั้น ผู้ที่คลุมอธิญาบจึงไม่ใช่แค่ยอมรับผ้าผืนหนึ่งมาคลุมเรือนร่าง หากแต่ต้องยอมรับหลักการทั้งหมดที่มากับผ้าผืนนี้มาคลุมใจ [6]

4 อาหารฮาลาล

เมื่อมีการร่วมโต๊ะอาหารหรือการชักชวนการรับประทานอาหาร นักศึกษามุสลิมจะรีบปฏิเสธทันที ถ้าเมื่อไหร่ไปรับประทานอาหารร้านไทยพุทธ หรือ การไปร้านอาหารที่ไม่ใช่ “ฮาลาล” เพราะชาวมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามมีวัฒนธรรมการกินที่เป็นไปตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิม คือ เลือกรับประทานอาหารเฉพาะที่เรียกว่า “ฮาลาล” อาหารที่ไม่อนุญาตให้มุสลิมบริโภค คือ “หมู” นักศึกษาที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลเรื่องดังกล่าวในมุมมองของตนเองว่า หมูเป็นสัตว์สี่เท้าที่กินอาหารไม่เลือกและเป็นสัตว์ที่มีเชื้อโรคภายในตัวมากและเชื้อโรคเหล่านี้เป็นเชื้อโรคที่ฆ่าให้ตายได้ยาก อย่างไรก็ตาม หากมุสลิมอยู่ในสถานะคับขัน เมื่อสุดวิสัยที่จะหาอาหารใด ๆ รับประทานได้แล้ว หากอดอาหารอันจะเป็นผลต่อชีวิตหรือสุขภาพก็ยอมให้บริโภคได้ ส่วนเครื่องดื่มที่เป็นของมีนเมาทุกชนิด ได้แก่ เหล้า เบียร์ มีข้อห้ามอย่างชัดเจน แม้แต่นำมาผสมยารักษาโรคก็ถือว่าทำไม่ได้และการห้ามดังกล่าวให้รวมถึงผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิต ผู้จำหน่าย ผู้เสิร์ฟ หรือบริการด้วย ซึ่ง “อาหารมุสลิม” หมายถึง อาหารที่คนที่จะสามารถเป็นผู้ปรุงอาหารประเภทนี้ต้องเป็นคนมุสลิม ที่สำคัญต้องปรุงให้ถูกต้องตามหลักบัญญัติอิสลาม ไม่ขัดต่อบัญญัติอิสลาม และยังต้องมีวิธีการปรุงที่สะอาด รวมทั้งส่วนผสมก็ต้องสะอาดหรือไม่สะอาดอาจมีเชื้อโรค ดังนั้น จึงสรุปว่า อาหารมุสลิมต้องไม่ขัดต่อบัญญัติของอิสลาม คือ ไม่มีส่วนผสมที่ต้องห้าม เช่น เนื้อหมู น้ำมันหมู หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากหมู รวมถึง เลือดสัตว์ไม่ว่าชนิดใด อาหารที่มาจากพืชที่มีพิษและเป็นอันตรายทุกชนิด และอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือมีส่วนประกอบที่เป็นอันตรายทั้งหมด

จากการสังเกตการณ์ระหว่างการเก็บข้อมูลพบว่า ร้านอาหารอิสลามในมหาวิทยาลัย มีเพียงร้านเดียวเมื่อเทียบอัตราส่วนกับนักศึกษาที่มีถึง 419 คน อาจส่งผลต่อความเป็นอยู่ รวมไปถึง การที่สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีระเบียบข้อบังคับให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ให้อาศัยอยู่ในบริเวณหอพักมหาวิทยาลัยและระเบียบของมหาวิทยาลัยยังไม่อนุญาตให้ใช้รถจักรยานยนต์อีกด้วย ซึ่งส่งผลต่อการใช้ชีวิตตามวิถีมุสลิม โดยเฉพาะเรื่อง “อาหารฮาลาล” เพราะเมื่อร้านอาหารอิสลามปิดหรือหยุดขาย การที่ออกไปซื้ออาหารข้างนอกมหาวิทยาลัยมีสิ่งที่ค่อนข้างยากลำบาก หรือการปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนไปกินอาหาร “ร้านเนื้อย่างเกาหลี หรือร้านหมูกระทะ” หรือการชักชวนรับประทานอาหารร้านไทยพุทธ เช่น “ร้านส้มตำ” ทำให้ไม่สามารถรับประทานได้ หรือรับประทานได้แต่มีการแสดงท่าที “อึดอัด ไม่มีความสุข” ดังนั้น ปรากฏการณ์การเพ่งมองด้วยสายตาจากเพื่อนในรูปแบบที่แสดงถึงความอึดอัดก็เกิดขึ้น การรับประทานด้วยอาหารอยู่ที่ห้อง การไม่สามารถทานได้ แต่สามารถไปได้ ล้วนนำไปสู่ความอึดอัดด้วยกันทั้งสองฝ่าย เป็นต้น

การพยายามหาวิธีการเพื่อเป็นทางออกของปัญหา เช่น การสร้างความเข้าใจแก่เพื่อนใกล้ชิด ขยายไปยังสาขาที่เรียน หรือระดับคณะ ระดับมหาวิทยาลัยล้วนเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องที่ต้องกระทำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจุบันในระดับมหภาคมีการให้ความสำคัญและเอาใจใส่อยู่แล้วจากประเด็นร่วมของปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในระดับจุลภาค เช่น ความใกล้ชิดระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ยังเป็นสิ่งที่ต้องสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันของนักศึกษามุสลิม

ข้อค้นพบระหว่างการเก็บข้อมูลนำมาสู่ ข้อสรุป 4 ประเด็นปัญหา เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับกระบวนการปรับตัว A Cultural-Ethnic Identity Typological Model [7] ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้ Model ดังกล่าวเพื่ออธิบายการปรับตัวที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) Ethnic-oriented identity เป็นการยึดติดอยู่กับชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ของตนเองสูงและรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักมาเพียงเล็กน้อยหรือถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก

2) Bicultural identity เป็นการรักษาสัญลักษณ์ของกลุ่มตนเองเอาไว้ และในขณะเดียวกัน ก็มีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่ หรือวัฒนธรรมหลักรวมเข้าด้วยกัน

3) Assimilated identity เป็นการไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง และมองว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักมากกว่า แทนที่จะทำให้วัฒนธรรมของตนเองถูกกลืนหายไป

4) Marginal identity state เป็นการไม่รู้สึกรับเป็นส่วนหนึ่งของชาติพันธุ์เดิมของตนเองและในระบบวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก ซึ่งเราเรียกคนที่มีลักษณะการปรับตัวแบบนี้ว่าคนชายขอบ (Marginal Man)

ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากงานวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีชาติพันธุ์มลายูเคลื่อนย้ายเพื่อศึกษาต่อในพื้นที่ศาสนาและชาติพันธุ์ที่แตกต่าง มีระดับการปรับตัวเป็น 3 ช่วง คือ

ระดับที่ 1 คือ ช่วงเดือนแรกมีการยึดติดกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูง และรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือเข้ามาเพียงเล็กน้อยหรือถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก เช่น พิธีไหว้ครู อาหารฮาลาล ร้องเพลงเชียร์ของมหาวิทยาลัย และฮิญาบ เป็นต้น

ระดับที่ 2 คือ เมื่อผ่านช่วงการปรับตัวและเรียนรู้ในช่วงเดือนแรกนักศึกษามลายูมุสลิมมีการปรับตัวเพื่อรักษาสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และในขณะเดียวกันก็มีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักเข้าด้วยกัน หรือเรียกว่าวัฒนธรรมการกลมกลืน เห็นได้จากกิจกรรมรับน้อง การใส่ชุดทั่วไป แทนการนุ่งโสร่งของมุสลิมผู้ชาย เมื่อปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น นักศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่มกล่าวยืนยันร่วมกันของการศึกษาในระยะเวลา 4 ปี คือ จะเน้นการปรับตัวเป็นการไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง

ระดับที่ 3 คือ ภายในระยะเวลาที่ศึกษาอยู่และมีชีวิตอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มองว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักมากกว่า ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองถูกกลืนหายไป หรือเรียกว่าวัฒนธรรมการผสมผสาน เช่น ถอดผ้าคลุม การแต่งตัวตามแฟชั่น การเป็นเพศที่สาม เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 4 ประเด็นหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

การปรับตัวเมื่อมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่เป็นพื้นที่ของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาไทยพุทธ และพื้นที่ของมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทั้ง 4 ประเด็นกับทัศนคติ การปรับตัว การดำรงชีวิตของนักศึกษาที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชาติพันธุ์มลายูเคลื่อนย้ายเพื่อศึกษาต่อในพื้นที่ศาสนาและชาติพันธุ์ที่แตกต่าง จากการที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในระหว่างการสนทนากลุ่มพบว่า นักศึกษาที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีชาติพันธุ์มลายูเคลื่อนย้ายเพื่อศึกษาต่อในพื้นที่ศาสนาและชาติพันธุ์ที่แตกต่าง มีความจำเป็นที่จะต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของภาคใต้ตอนบน เรื่องนี้สำคัญมากเพราะนักศึกษามลายูมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มักมีปัญหาในชีวิตประจำวัน จากประเด็นด้านภาษา ด้านการศึกษาและการแสดงออกทางศาสนาได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและส่งผลเสียต่อการศึกษาของนักศึกษาชาวมุสลิม ดังนั้น จากปัญหาของกระบวนการปรับตัวของนักเรียนชาวมุสลิม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนของศาสนา หรือชุมชน หรือสังคมที่แตกต่างกันและรูปแบบการอยู่ร่วมกันของนักเรียนที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก โดยมีพื้นที่การศึกษา คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นตัวแทนของ

สังคมวัฒนธรรมในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะ อาทิ การพูดภาษาใต้ อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ไว้วางใจนักศึกษามลายูมุสลิมและมองพวกเขาเป็นผู้ก่อการร้ายที่สร้างปัญหาและก่อความไม่สงบในชุมชน [5] จึงมีความสนใจอย่างมากในการศึกษารั้งนี้ ดังนั้น การศึกษาระดับการปรับตัวของกลุ่มเป้าหมายสามารถสะท้อนตัวตนแห่งวิถีมุสลิม หรือที่เรียกว่า อัตลักษณ์ของนักศึกษามุสลิมในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนี้

1) การใช้ชีวิตที่เชื่อมโยงกับวิถีมุสลิม เช่น การละหมาด 5 ครั้งต่อวัน การรับประทานอาหารอิสลาม การคลุมผม “ฮิญาบ” เป็นต้น ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ตัวตนของมุสลิมที่ดีทุกคน การละเลยไม่ปฏิบัติอาจหลุดพ้นจากการเป็นมุสลิมที่ดี หากนักศึกษามลายูมุสลิมละเลยที่จะสร้างความเข้าใจในกับกลุ่มคนทั่วไปที่มีข้อสงสัยหรือการมุ่งปฏิบัติศาสนกิจโดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย อาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่าง “ศาสนา” ได้ จะเห็นได้ว่า ไม่ว่านักศึกษามลายูมุสลิมผู้นั้นจะเลือกทิศทางใด ย่อมไม่เป็นผลดีต่อตัวนักศึกษาผู้นั้น การเลือกกระทำการเป็นนักศึกษา ซึ่งต้องสละวิถีที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนคงไม่ใช่สิ่งที่ควรกระทำ แต่ถ้าจะเลือกวิถีที่แสดงความเป็นตัวตนของตน แต่ต้องยุติบทบาทของนักศึกษาไป ในท้ายที่สุดเมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็จะไม่มีรับผิดชอบต่ออนาคตของนักศึกษาผู้นั้น

ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบันการแสดงความคิดเห็นหรือมุมมองบางครั้งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่สามารถขยายไปสู่ข้อพิพาทสำคัญ ๆ ได้เนื่องจากการไม่เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้กันและกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อการทำความเข้าใจหรือรับรู้เฉพาะความแตกต่างและสาเหตุของความขัดแย้งอย่างผิวเผินและละเลยรากวัฒนธรรมประเพณีและต้นกำเนิดที่หล่อหลอมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวเองโดยไม่ให้ความสนใจกับผลกระทบต่อนักเรียนและไม่เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น อาจเป็นเครื่องมือทำลายความสัมพันธ์ของการอยู่ด้วยกันของสังคมไทยในอนาคตได้

2) ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนในช่วง 13 ปีที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยได้สร้างภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดในฐานะกลุ่มคนที่สร้างความรำคาญ เป็นกลุ่มคนให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ตนเองและไม่เคารพกฎหมาย ภาพตัวแหนดังกล่าวมาจากสื่อกระแสหลักและกระแสรองในสังคมไทยที่นำมาเปิดเผย และสิ่งที่ผู้คนจากพื้นที่อื่นรับรู้จากสื่อ นำมาสู่อคติและการแสดงผลเชิงลบที่แตกต่างกัน เช่น ความเกลียดชัง ความกลัวข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือความสับสน ถูกฝังลงในจิตใจของผู้คนทั่วไปในสังคมไทย ทำให้นักศึกษามุสลิมจากพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจ ภาพดังกล่าว ประกอบไปด้วย ประเพณีและการปฏิบัติที่นักเรียนสามจังหวัดชายแดนดำเนินการและเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมคนอื่น ๆ อาจทำให้พวกเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมรับน้อง ที่มีความยากลำบากมากยิ่งขึ้นเพราะการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมหลาย ๆ อย่างมีความรู้สึกไม่สบายใจ มีท่าทีอึดอัด แต่การไม่เข้าร่วมกิจกรรมเลยอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดระหว่างเพื่อนที่ไม่รู้จักวิถีชีวิตมุสลิม สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การใช้ชีวิตประจำวันในวิถีของความเป็นมลายูมุสลิมมีความยากลำบากยิ่งขึ้นกว่าอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากประเด็นที่ยกมาทั้งสิ้น 4 ประเด็น คือ พิธีไหว้ครู กิจกรรมรับน้อง การคลุมผม “ฮิญาบ” และอาหารฮาลาล เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับกระบวนการปรับตัวของนักศึกษาที่เคลื่อนย้ายมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นักถือศาสนาอิสลามและมีชาติพันธุ์มลายูซึ่งมาศึกษาต่อพื้นที่ที่ศาสนาและชาติพันธุ์ที่แตกต่าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี โดยมีรูปแบบและระดับการปรับตัวเพียง 3 ระดับ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองที่เรียกว่า “A Cultural-Ethnic Identity Typological Mode” [7] ดังนี้

1. Ethnic-Oriented Identity

การยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูง และรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือรับเข้ามาเพียงเล็กน้อยหรือถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก ซึ่ง Model นี้ [1] ใช้ในการศึกษาการปรับตัวของคนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชายขอบในวัฒนธรรมหลัก ซึ่งสอดคล้องกับช่วงแรกของกลุ่มตัวอย่างที่มีการย้ายถิ่นในช่วงเดือนแรกนั้น มีการยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูง และรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือเข้ามาเพียงเล็กน้อยหรือถึงขั้นปฏิเสธวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลัก เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาของความเข้าใจไม่ตรงกัน สอดคล้องกับพิธีไหว้ครู อธิญาบ และอาหารฮาลาล สามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Mudhovozi, P. [8] ซึ่งได้ศึกษาปัญหาการปรับตัวในนักศึกษาต่างชาติทั่วไปที่เข้ามาศึกษาต่อในอเมริกาพบว่า นักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อในอเมริกาชั่วคราวจะมีประสบการณ์การตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม มีความสับสนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน ขาดการสนับสนุนทางสังคม มีความไม่เคยชิน มีความห่างเหินการถูกแบ่งแยก และอุปสรรคในด้านการใช้ภาษา จนทำให้เกิดปัญหาด้านการเรียนตามมา เช่นเดียวกับงานวิจัยครั้งนี้ที่กลุ่มตัวอย่างมีการพูดภาษาไทยที่เป็นภาษาทางการกลางได้น้อย การไม่เคยชินกับระบบการเรียนแบบรวมกันระหว่างหญิง-ชาย อาหารฮาลาลมีน้อย ส่งผลต่อภาวะความเครียด วิตกกังวล จนนำไปสู่ปัญหาการเรียน เช่นเดียวกับนักศึกษาต่างชาติที่มาศึกษาต่อในอเมริกาดังกล่าวนั้น และมีความขัดแย้งกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ค้นพบว่า นักศึกษามลายูมุสลิมไม่มีการปรับตัว ดังเช่น แนวความคิดเรื่องความแปลกแยก สอดคล้องงานวิจัยของ Diamond, JM. [9] ที่กล่าวว่า ความคาดหวังว่าจะถูกปฏิเสธหรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวหรือรู้สึกถูกละเลยจากผู้อื่น จึงคบหากันเองกับคนที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันมากกว่าที่จะเลือกคบกับเพื่อนใหม่ [10] และผลการวิจัยของ Henya, K., & Jo, C. [11] พบว่า สาเหตุที่นักศึกษามุสลิมเลือกคุย แต่เพื่อนที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันในช่วงแรก เพราะเป็นช่วงที่รู้สึกสับสน แยกแยะ เครียด และทำอะไรไม่ถูก จนกระทั่งขาดความมั่นใจ รู้สึกท้อแท้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นที่อยู่ในวัฒนธรรมใหม่ และไม่แน่ใจในการตีความหรือการแสดงทัศนคติหรือความเชื่อในการพูดคุยกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมกับคนที่ใช้ภาษาพูดคนละภาษา การเลือกคบกับเพื่อนวัฒนธรรมเดียวกันนี้เป็นการแสวงหาแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้ได้รับกำลังใจ ได้พูดระบายความรู้สึกทุกใจ และเพื่อขอกำลังใจ ความเห็นใจ คำปลอบโยนและความเข้าใจจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นวิธีการเผชิญปัญหาตามแนวคิด [12]

2. Bicultural Identity

การรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และในขณะเดียวกันมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักมา หรือเรียกว่าวัฒนธรรมการกลมกลืน ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เมื่อผ่านช่วงเดือนแรกในพื้นที่ที่แตกต่างมีการปรับตัวเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และในขณะเดียวกันมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมหลักเข้ามา เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาของความเข้าใจไม่ตรงกัน สอดคล้องกับกิจกรรมรับน้อง เป็นต้น โดยกลุ่มตัวอย่างพยายามเข้าร่วมกิจกรรมแม้จะต้องถูกเนื้อมัดตัวกันระหว่างหญิงและชาย แต่เพื่อการสร้างอัตลักษณ์ร่วม คือ ความเป็นสงขลานครินทร์ (PSU) ทำให้นักศึกษามลายูมุสลิมพยายามเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Roy, C., & Andrews, Ha. [13] อธิบายว่า วัยรุ่นหนุ่มสาวมุสลิมส่วนใหญ่จะยึดมั่นในวิถีจริยธรรมทางศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐาน และเน้นการพัฒนาบุคลิกภายใต้หลักการของศาสนาอิสลามจึงมักใช้ชีวิตอยู่ในครรลองของศีลธรรมที่ติงาม ดังนั้น การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบของศาสนาอิสลาม ซึ่งกิจกรรมรับน้องเน้น

การสร้างอัตลักษณ์ร่วม และแสดงความสามัคคีของกลุ่ม แต่นักศึกษามลายูมุสลิมก็ไม่ละทิ้งความเป็นมุสลิมที่ดี เช่น การร้องเพลงเชียร์มหาวิทยาลัย โดย ลดเสียงในช่วงของการกล่าวถึงบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากพระเจ้า และ ร้องต่อเนื่องอีกครั้งเมื่อเพลงเข้าสู่ภาวะปกติ เป็นต้น และมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Monlada, Y., & Rimpeng, L. [14-15] ที่กล่าวว่านักเรียนมุสลิมระลึกถึงการปฏิบัติกิจทางศาสนาอยู่เสมอ การปฏิบัติภารกิจทาง ศาสนาได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียน หรือชีวิตประจำวันแต่อย่างใดและนักเรียนมุสลิมจะมีความเคร่งครัดอย่าง แรกกล้าที่จะปฏิบัติครบทั้ง 5 เวลา

3. Assimilation Identity

การไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง และมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่หรือ วัฒนธรรมหลักมากกว่า ทำให้วัฒนธรรมของตนเองถูกกลืนหายไป หรือเรียกว่าวัฒนธรรมการผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่ม ได้ยืนยันร่วมกันของการศึกษาในระยะเวลา 4 ปี คือ “มุ่งเน้น การปรับตัวโดยการไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง เช่น การเรียนรู้ภาษาได้ การเรียนร่วมกันระหว่าง นักศึกษาหญิงและชาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ David, Maya Kh., & Wendy Y, M. T. [16] Traitongyoo, K. [17] ที่บอกว่า นักศึกษาจะสามารถหาทางออกที่จะรักษาสถานภาพของการเป็นนักศึกษาที่ ดีที่สุดและการเป็นผู้รักชาติมุสลิมที่ควรยกย่องนั้น จุดเริ่มต้นคือการที่ทุกฝ่ายจะต้องเรียนรู้ที่จะสร้างความ เข้าใจกันและกันด้วยความใจจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mudhovozi, P. [18] ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความสำคัญที่ให้กับเครื่องหมายรับรองฮาลาลโดยผู้บริโภคชาวมุสลิมในการ ตัดสินใจซื้ออาหารของชาวมลายูมุสลิมสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า นักศึกษามุสลิมจากสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ยังไม่เคยเผชิญปัญหาเรื่องอาหารที่ต้องยอมกินนอกเหนือจากวัฒนธรรมเดิมของตน และยังคงวัฒนธรรม การกินแบบเดิมของตนไว้ได้อย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างพยายามเรียนรู้และเปิดโอกาสตัวเองใน การสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

4. Marginal Identity

การไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกของทั้งกลุ่มชาติพันธุ์เดิมของตนเอง และในระบบวัฒนธรรมใหม่หรือ วัฒนธรรมหลัก ซึ่งเรียกคนที่มึลักษณะการปรับตัวแบบนี้ว่าคนชายขอบ (Marginal Man) แต่กลุ่มตัวอย่าง ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบนี้

การปรับตัวถือเป็นโจทย์ที่ยากและสำคัญมากสำหรับนักศึกษามุสลิมที่ย้ายถิ่นไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงเดือนแรก แต่เมื่อผ่านช่วงทดสอบเดือนแรกไปได้ นักศึกษาหรือกลุ่มคนภาคส่วนต่าง ๆ สามารถ ทำความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ความแตกต่างของกันและกัน และมีการสื่อสารกันด้วยความจริงใจและเข้าใจ ของทั้งผู้กำลังมาเยือนและผู้ที่เป็นเจ้าบ้าน ดังข้อความดังกล่าวนี้

“แต่น่าเสียดายเมื่อเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างกัน ในหลาย ๆ ครั้ง มักนำไปสู่ความแปลกแยกและขาดความเข้าใจกันและกัน และรวมไปถึงการไม่ค้นหาทางออกของปัญหา ร่วมกัน หรือการไม่พยายามแสวงความเข้าใจในจุดที่แตกต่างกันและกันเพื่อสร้างการอยู่ร่วมที่เข้าใจ ทำให้ พวกเรามีแต่เกิดระยะห่างของ “ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน” มาก [14] รวมถึง สังคมในปัจจุบันมีความคิดเห็น ที่ไม่ตรง การไม่เปิดใจพร้อมที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมักทำให้เกิดความขัดแย้ง ขยายไปสู่ความรุนแรง ดังข้อความต่อไปนี้

“การที่มองแค่ความแตกต่างและสาเหตุของความขัดแย้งอย่างผิวเผิน การละเลยรากเหง้าของวัฒนธรรม ประเพณีและแหล่งที่มา การมองเพียงแค่ตัวตนของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่สนใจผลกระทบที่มีต่อคนอื่น การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่ต่างจากความคิดเห็นของตน นับว่าเป็นเชื้อเพลิงอย่างดีของการทำลายความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย [2]

หากจะทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นสิ่งสร้างสรรค์ การไม่ให้ความขัดแย้งที่ขยายเป็นสาเหตุของความรุนแรง เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ การพิจารณาที่มาที่ไปของข้อขัดแย้งทุก ๆ บริบท ทั้งสิ่งที่เห็น สิ่งที่มาจากรากที่ลึก ไม่ว่าจะเป็นผลจากโครงสร้างของสังคมหรือวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา การมองผลกระทบที่มีต่อผู้อื่นและการเปิดใจรับฟังผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากตนด้วยความเต็มใจ จริงใจและไม่ตัดสินผู้อื่นไว้อ่อน ของทั้งผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน ถือเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ความสงบสุขให้กับสังคมไทย [19]

จะเห็นได้ว่า ปัญหาหลักของนักศึกษามุสลิมที่มาศึกษาต่างพื้นที่ส่วนหนึ่งมาจากความไม่เข้าใจกัน การไม่พยายามสื่อสารทำความเข้าใจกันที่ดีมากพอ หากมองในแง่ของการสื่อสาร อันประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร ตัวเนื้อความของสาร ช่องทางในการสื่อสาร และตัวผู้รับสาร [20] ปัญหาของความไม่เข้าใจเกิดได้จากทั้ง 4 ช่องทาง และทางออกก็สามารถเกิดได้จากทั้ง 4 ช่องทางนี้เช่นกัน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้ผู้ส่งสารในที่นี้ คือ นักศึกษามุสลิมจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับผู้รับสาร ได้แก่ เพื่อนต่างศาสนา รวมทั้งบุคลากรภายในสถาบันการศึกษา รวมถึง ชาวบ้านที่อยู่รอบ ๆ มหาวิทยาลัย สามารถมีความเข้าใจในวิถีที่แตกต่างได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำลายอคติจากความไม่เข้าใจเหล่านี้ได้ และจะส่งผลต่อการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

บทบาทของสถานศึกษาที่อยู่บนความหลากหลายทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรม คือ การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่ดี การหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมองว่า ในการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างความพร้อมของพื้นที่ทั้งองค์การเพื่อให้การสร้างสังคมแบบพหุวัฒนธรรมเกิดประสิทธิผลสูงสุด ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) กระบวนการการสร้างองค์ความรู้ (The Knowledge Construction Process)

ในมิตินี้ผู้สอนควรมีบทบาทในการช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจว่าความรู้ที่ถูกต้อง ที่มาที่ไปของการขาดความเข้าใจ เช่น ในประเด็นขององค์ประกอบทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคม ทั้งของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นต้น ซึ่งการมุ่งสร้างสังคมแบบพหุวัฒนธรรมในมิตินี้ [21] มหาวิทยาลัยและผู้สอนจะต้องเปลี่ยนเนื้อหาการเรียนรู้นิยายวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึง รายวิชาพื้นฐานที่นักศึกษาต้องเรียนร่วมกัน ในประเด็นพหุวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น รายวิชาทักษะชีวิต กฎหมายในชีวิตประจำวัน เป็นต้น หรือรวมไปถึงในรายวิชาของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น สาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ที่ต้องเอาองค์ความรู้เรื่องความแตกต่าง ศักดิ์ศรีของมนุษย์ การเคารพความแตกต่าง เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาหนักที่เชื่อมโยงกับรายวิชาที่มีอยู่ เช่น รายวิชา รัฐศาสตร์เบื้องต้น การเมืองการปกครอง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สิทธิมนุษยชน เป็นต้น หรือแม้กระทั่งในส่วนของกิจกรรมเชิงเนื้อหาของมหาวิทยาลัย ต้องมีการปลูกฝังการเรียนรู้ เช่น ประเด็นการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันของผู้คนที่มีความแตกต่างกัน

2) การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย (An Empowering School Culture and Social Structure)

มิตินี้เน้นการปรับวัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมกับนักศึกษาจากกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้บริหาร ผู้สอน บุคลากรในมหาวิทยาลัย ผู้ปกครอง และนักศึกษา ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อสร้างบรรยากาศของความร่วมมือ การปรับรูปแบบการสื่อสารที่เอื้อต่อสมาชิกในมหาวิทยาลัย การปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนรวม ทั้งกิจกรรมที่หน่วยงาน กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบ เช่น การเพิ่มกิจกรรมพหุวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเข้าใจในความเป็นตัวตนของนักศึกษาทั้งชาวไทยพุทธ ชาวมลายูมุสลิม หรือ คริสต์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบต่องานกิจกรรมนักศึกษาขององค์กรนักศึกษา และงานพัฒนากิจกรรมนักศึกษา เป็นต้น

3) การเปิดพื้นที่ที่เปิดเผยถึงความแตกต่างของกันและกันที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

ในมิตินี้กิจกรรมของนักศึกษา ผู้ที่รับผิดชอบต่อแลกิจกรรมนักศึกษา ควรมุ่งเสริมและปลูกฝังการรับฟังเสียงส่วนน้อย การสร้างฉันทามติภายใต้การมีส่วนร่วม การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือวิถีของกิจกรรมเดิม ๆ นำไปสู่การสร้างพื้นที่ของความแตกต่างเกิดขึ้น เช่น การลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เพื่อขยายพื้นที่ความเข้าใจของความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ ดังนั้น ภาพจำของนักศึกษาชาวมลายูมุสลิมที่คลุมเครือ พุดด้วยภาษามลายู (ภาษายาวี) รับประทานอาหารฮาลาล กล่าวกักตักเพื่อนด้วยการสลาม จะไม่มีความแตกต่างอีกต่อไป เป็นตัวแทนของชาติพันธุ์ “มลายู” ที่มุ่งหน้าสู่การเรียนรู้ในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมเดิมออกไปซึ่งอยู่ในฐานะผู้มาเยือน ขณะเดียวกันนักศึกษาชาวไทยพุทธ ที่พูดภาษาได้ แต่งตัวตามแบบฉบับคนได้ กักตักเพื่อนที่ อาจารย์หรือผู้สูงอายุด้วยการไหว้ นับถือศาสนาพุทธ มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิดในความเป็น “คนใต้” ในฐานะเจ้าบ้าน เริ่มต้นที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกันได้ คือ “กระบวนการปรับตัว” นับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง แม้สภาพแวดล้อมใหม่จะปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจ แต่ภายใต้กลไกของพฤติกรรม วิธีคิด วิถีปฏิบัติ ฯลฯ ของตัวตน หรืออัตลักษณ์ของนักศึกษาชาวมลายูมุสลิมหรือนักศึกษาไทยพุทธต้องเรียนรู้เพื่ออยู่กับความแตกต่าง เพราะการก้าวข้ามความท้าทายมีเป้าหมายให้สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างที่หลากหลายได้อย่างปกติสุข ด้วยการทำความเข้าใจเปิดกว้างเกี่ยวกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิตและอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ดังเช่นพื้นที่ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

4) บทบาทของชมรมมุสลิม ต่อการเป็นตัวกลาง “อำนวยความสะดวก” และ “ประสานความเข้าใจ”

การแสดงบทบาทของชมรมมุสลิมที่สำคัญมาก คือ เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของนักศึกษามลายูมุสลิมหรือนักศึกษามลายูมุสลิม ตั้งแต่ นักศึกษามุสลิมเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยคำนึงถึงบริบททางสังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม เป้าหมายหลักเพื่อลดปัญหาแบบองค์รวม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะ การให้ความรู้เกี่ยวกับการ ดำรงตน รักษาอัตลักษณ์ของมุสลิม และความเป็นมลายูมุสลิมของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อช่วยให้เกิดการปรับตัวกับนักศึกษามลายูมุสลิมได้เร็วและง่ายยิ่งขึ้นและเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่เพื่อนนักศึกษาคนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย หรือจะเป็นบทบาทการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงตนรักษาอัตลักษณ์ของมุสลิมและความเป็นมลายูมุสลิมของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อมาศึกษาต่อ เช่น กิจกรรมรับน้องของพี่น้องมุสลิมเสมือนเป็นการ

สร้างเกราะป้องกันที่ดีที่สุด ซึ่งเริ่มจากความพร้อมภายในจิตใจ การตั้งรับที่เน้นความเข้าใจ ซึ่งถือเป็นบทบาทเชิงสร้างสรรค์ที่ชมรมมุสลิมได้ดำเนินการ บทบาทเป็นตัวเชื่อม หรือตัวประสานกับองค์กรต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับสมาชิกของชมรม หรือนักศึกษามุสลิมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สมาชิกของชมรม การสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมที่ดี และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความบานปลายของปัญหา หรือนำไปสู่ความรุนแรงของปัญหาได้ บางครั้งประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นแค่เรื่องเล็กน้อย หากไม่มีองค์กรเข้ามาจัดการก็จะกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า น้ำผึ้งหยดเดียวได้ เช่น เหตุการณ์ให้นักศึกษามุสลิมมะหฺมอดฮิญาบเพื่อขึ้นสแตนด์เชียร์ในกีฬาสามมหาวิทยาลัย จะเห็นได้ว่า การมีอยู่ของชมรมมุสลิมเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ เช่น กิจกรรมรับน้องของทุกมหาวิทยาลัยจะมีการร้องเพลงมหาวิทยาลัยร่วมกัน และเนื้อหาเพลงอาจมีความคาบเกี่ยวกับการให้ความเคารพกับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น บทบาทชมรมได้แจ้งให้นักศึกษามุสลิมหยุดร้องเพลงในช่วงของคำเหล่านั้น ส่วนกิจกรรมของแต่ละคณะจะมีคนมุสลิมของคณะคอยชี้แจงอยู่แล้ว ซึ่งในกระบวนการของกิจกรรมไม่มีปัญหาต่อความเป็นมุสลิม ดังนั้น บทบาทของชมรมมุสลิมเป็นบทบาทที่สะท้อนว่า ชมรมมุสลิมจึงเป็นกลไกหลักของการเป็นอยู่ หรือ “การดำรงอัตลักษณ์ความเป็นมาลามุสลิม”

จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ถือได้ว่าเป็นกรณีศึกษาที่จะเป็นแนวทางของการสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันของนักศึกษาที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง หากเราตระหนักว่าทุกชั้นปี ทุกคณะ ทุกภาควิชา ไม่ว่าจะเป็นถิ่นฐานบ้านเกิดมาจากที่ใด ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานความเชื่อใด ๆ ล้วนเป็นพี่น้องผองเพื่อนกัน มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ที่ทัดเทียมกัน อาจเป็นโชคชะตาหรือฟ้ากำหนดทำให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้พบเจอกัน มาอยู่ร่วมกัน ความเข้าใจต่อกันและกันโดยเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมบนความต่างด้วยความเข้าใจกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเล็ก ๆ เป็นดังสนามที่ฝึกฝนเพื่อออกไปสู่โลกกว้างที่เต็มไปด้วยความหลากหลายที่สามารถอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความแตกต่างกัน

References

- [1] Yaping, G., & Song, C. (2007). The Relationships of Cross-Cultural Adjustment with Dispositional Learning Orientation and Goal Setting: A Longitudinal Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38, 19-25.
- [2] Leader of Muslim Club, Prince of Songkla University Surat Thani Campus. (Interviewee), Pengjan, S. (Interviewer), Address: Prince of Songkla University Surat Thani Campus, Moo 6, Makhamtia District, Surat Thani Province. 2018, 10 July. (in Thai)
- [3] Muslim Hot Report. (n.d.). *Why Can't Muslims Participate in the Ritual of Paying Respect to the Teachers?*. Retrieved on March 3, 2019, from <https://muslimhotreport.blogspot.com/2011/08/blog-post.html#more>. (in Thai)
- [4] Thai Muslim post. (2017). *Know..Why Can't Muslims Accept Younger Siblings?*. Retrieved on March 3, 2019, from: <http://islamhouse.muslimthai.com/main/index.php?page=sub&category=9&id=20764>
- [5] Samplings (Interviewee), Pengjan, S. (Interviewer), Address: 31 Moo 6, Markham Tia, Muang Country, Surat Thani Province. March 18, 2019. (In Thai)

- [6] Women of the way. (n.d.). *Hijab is?*. Retrieved on March 3, 2019, from https://sites.google.com/site/banatulhuda2/hijab_is.
- [7] Berry, John W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D. (1987). Comparative Studies of Acculturative Stress. *International Migration Review*, 21(3), 491.
- [8] Mudhovozi, P. (2012). Social and Academic Adjustment of First-Year University Students. *Journal of Social Science*, 33(2), 251-259.
- [9] Diamond, JM. (2000). Taiwan's Gift to the World. *In Nature*, 403(6771), 709-710.
- [10] Yaping, G., & Song, C. (2007). The Relationships of Cross-Cultural Adjustment with Dispositional Learning Orientation and Goal Setting: A Longitudinal Analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38, 19-25.
- [11] Henya, K., & Jo, C. (2006). Cultural Adjustment of International Students. *Journal of Psychological Science*, 2(1), 133-137.
- [12] Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal and Coping*. New York: Springer Publishing.
- [13] Roy, C., & Andrews, Ha. (1999). Roy Adaptation Model. Stanford, CT: Appleton & Lange.
- [14] Monlada, Y. (2013). The Effect of Group counseling based on truth theory on cultural adaptation of first year undergraduate Muslim students, Thaksin University. Songkhla Campus. Master's Thesis. Songkhla: Thaksin University. (in Thai)
- [15] Rimpeng, L. (2008). *Ethical Factors of Muslim Students in Higher Educational Institute*. Requirements Master's Thesis. Pattani : Prince of Songkla University.
- [16] David, Maya Kh., & Wendy Y, M. T. (2010). Perceptions of Ethnic Otherness: A Study of Malaysian Children. In Maya Khemlani David, James McLellan, Ngeow Yeok Meng : USA.
- [17] Traitongyoo, K. (2008). *The Management of Irregular Migration in Thailand: Thainess, Identity and Citizenship*. Doctor's Thesis. UK: University of Leeds.
- [18] Pithsuwan, W. (2005). Factors Affecting Importance of Halal Certification by Muslim Consumers in Buying Food Products: A Case Study of Thai Muslims in the Four Southern Border Provinces. *Journal BU Academic Review*, 4(1), 72-83.
- [19] Jitpiromrsi, S., & Duncan Mc. (2008). A Ministry for the South: New Governance Proposals for Thailand's Southern Region. *Contemporary Southeast Asia*, 30(3), 403-428.
- [20] Khewtep, K. (2009). *Analysis of Media, Concepts and Techniques*. Bangkok: Chulalongkorn University Book Center. (In Thai)
- [21] Fuengfusakul, A. (2003). *Identity, Theory Review and the Conceptual Framework*. Bangkok : The National Research Council of Thailand. (in Thai)